

» ἤμην καλῆς ζύμης ἄνθρωπος. Τώρα εἶμαι ἐκ ζύμης καθαρίδων. Ἄνευ λόγου ὀργίζομαι, παραφέρομαι. Ἐγείνα δὴληρὸς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀνυπόφορος εἰς ἐμὲ αὐτόν! »

Ἄλλὰ δὲν διαρκοῦν αἱ τοιαῦται κρίσεις τῆς ἀλγοῦσης ψυχῆς του. Ἡ ζύμη εἶναι πάντοτε καλὴ, ἡ ψυχὴ εὐγενής, ἡ καρδία πλήρης ἀγάπης, αἱ δὲ γλυκεῖαι τοῦ πρώτου καὶ μόνου καὶ διαρκοῦς ἔρωτος του ἐνθυμήσεις καταπραῦνουσι τῶν βλαβειῶν πληγῶν του τοὺς πόνους.

« Ἡξέυρεις τί μοι ἔρχεται πάντοτε εἰς τὸν νοῦν; » Τὸ πρῶτον βλέμμα σου ὅτε σὲ εἶδον κατὰ πρῶτον καὶ σὲ ἠγάπησα, ἡ πρώτη λέξις σου τὴν ὀποῖαν ἤκουσα. Ἦτο ὁ Ἀπρίλιος τοῦ 1834. Ἦμην εἴκοσιν ἐτῶν καὶ ἐνὸς τότε, σὺ δεκαεξί. Ὅποιοι ἔρωτες! Ὅποια μέθη! Πόσον ὁ κόσμος ἦτο ὠραῖος καὶ γαληνιαῖος ὁ οὐρανός! Πῶς ἀντήγει ἡ φωνὴ σου! Πῶς ἔλαμπον οἱ ὀφθαλμοί σου! Ὅποσον κάλλος θεῖον ἀπεικονίζετο εἰς τὴν ὑπαρξίν σου!—Τὰ ἐνθυμοῦμαι, καὶ πάλλει εἰσέτι καὶ πρέμει ἡ καρδία μου.—Ναί, εἶσαι πάντοτε ἡ ἰδία, οἱ ὀφθαλμοί σου ἔχουν τὸ ἴδιον φῶς, ἡ φωνὴ σου τὴν ἰδίαν μελωδίαν. Σὲ ἀγαπῶ μὲ τὴν αὐτὴν ζέσιν, μολονότι τόσα ἔτη διήλθον καὶ τόσαι συμφοραί.—Ἐνθυμῆσαι τὸ φίλημα ἐκείνου; τὸ πρῶτον φίλημά μου τὴν ἐσπέραν ἐκείνην; ὦ! διατί εἶπες ὅτι μὲ ἀγαπᾷς; Πτωχὴ νέξ, ἄγγελε ὠραιότητος καὶ ἀθωότητος, δὲν ἠξέυρεις πόσα δάκρυα καὶ πόσην δόνην θὰ ἔχῃς ἄφρονος τοῦ δυστυχοῦς νέου, εἰς τὸν ὁποῖον διόδεις τὴν ἀγάπην σου. Μὴ τὸν ἀγαπᾷς. . . Ὅχι, ὄχι, ἀγάπα με, ἄγγελε παρηγορίας, διότι ὁ Θεὸς σ' ἔπλασε διὰ ν' ἀγαπήσῃς καὶ νὰ παρηγορήσῃς μίαν συμφορὰν! »

Κατὰ τὸ ἔτος 1855 οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ φίλοι τῶν καταδικῶν συνέλαβον τὴν ἀποφασίαν νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσι. Τὰ πάντα προητοιμάσθησαν πρὸς ἀπόδρασίν των διὰ νυκτὸς ἀπὸ τῆς εἰρκτῆς. Ὀλίγας περὶ τοῦ σχεδίου τούτου εἰδήσεις ἔχομεν παρὰ τοῦ Σεττεμβρίνη αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Panizzi μανθάνομεν τὰς λεπτομερείας ἀπάσας. Ἀτιμόπλοιον Ἀγγλικὸν ἐναυλώθη, ὁ Γαριβάλδης ὑπεσχέθη ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν του καὶ νὰ προσεγγίσῃ εἰς Ἄγιον Στέφανον κατ' ἀτέληνον καὶ σκοτεινὴν νύκτα τοῦ Ὀκτωβρίου. Τὰ σημεῖα, τὸ σύνθημα, ἡ ὥρα, ὁ τόπος, τὰ πάντα ἦσαν συμπεφωνημένα, καὶ ἐπερίμενον οἱ δεσμῶται ἐπὶ τοῦ βράχου των τὴν ἐμφάνισιν τοῦ λυτρωτοῦ των. Ἀλλὰ τὸ ἀτιμόπλοιον ἐναυάγησε! Τὰ πάντα ἐματαιώθησαν! Ὅποῖαι ἡμέραι ἐναγωνίου προσδοκίας, ὅποια ἀπελπίσια κατόπιν!

Εὐτυχῶς ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔλαθε γινῶσιν τῶν περὶ ἀποδράσεως τεκταινομένων, αἱ δὲ διαπραγματεύσεις περὶ ἐκπατρισμοῦ εἰς Ἀμερικὴν ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1856. Οἱ καταδικοὶ ἐπληροφόροντο τὰ περὶ τούτου καὶ εἰσῆλθον ἐκ νέου ἢ

ἐλπίς εἰς τὰ σιδηρόφρακτα παράθυρα τῆς εἰρκτῆς των. Ἄλλ' οἱ μήνες παρήρχοντο καὶ τὰ ἔτη, αἱ δὲ θύραι τῆς φυλακῆς δὲν ἠνοίγοντο· ὁ βασιλεὺς μετενόησε, δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ περὶ Ἀμερικῆς ἢ ἀποφυλακίσεως. Ἐὰν οἱ καταδικοὶ αὐτοὶ ζητήσωσι χάριν, φαίνεται διατεθειμένος πρὸς ἔλεος. Ἡ δυστυχὴς σύζυγος παρακινεῖ τὸν Σεττεμβρίνην νὰ ζητήσῃ τὴν χάριν του, ἐργάζεται μάλιστα ἐξευμενίζομένη τοὺς ἐν ἰσχύι. Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν θέλει καὶ, πρῶτον ἤδη, ἐπιπλήττει τὴν προσφιλεῖ τῆς ζωῆς του σύντροφον.

« Δὲν ἔπραξες καλῶς, τῇ γράφει. Δι' αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν δέχεται τις συμβουλὰς μήτε ὑπὲρ, μήτε κατὰ, ἀλλ' ἕκαστος πράττει ὅπως τὰ αἰσθήματα, τὰ φρονήματα καὶ αἱ πεποιθήσεις του ὑπαγορεύουσι. . . Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἐπεθύμουν νὰ μὴ ζητηθῇ χάρις παρ' οὐδενὸς τῶν πολιτικῶν καταδικῶν. Οὐδένα ἐμποδίζω, οὐδένα παρακινῶ, ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐδεὶς τὴν ἐξήγησεν, οὐδεὶς θὰ ζητήσῃ. . . Γνωρίζεις τί σημαίνει τοιαύτη αἴτησις; Τὴν ἀναγνώρισιν ὅτι πᾶσιν αἱ καταπίσεις, αἱ παρανομίαι, αἱ καταδρομαί, αἱ καταδικαί, πάντα ὅσα πρὸ τοσούτων ἐτῶν ἡ Κυβέρνησις διέπραξε καθ' ἡμῶν ἦσαν δίκαια τὰ πάντα, ὅτι ὅσα ὑπέστημεν ἦσαν ὀλίγα καὶ ὅτι τὰ ἀξίζομεν. Νομίζεις ὅτι θέλουν τὴν τοιαύτην ἐκ μέρους ἡμῶν αἴτησιν, διότι δῆθεν ἠλλαξέ γνώμην ἡ Κυβέρνησις καὶ θέλει τὸ καλὸν μας, καὶ λυπεῖται δι' ὅσα ἔπραξεν; Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ θέλει ὅπως τὸ διακηρύξῃ κατόπιν καὶ μᾶς ἐξευτελίση, καὶ μᾶς πιδοπατήσῃ, καὶ διὰ νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς ξένους: Βλέπετε πόσοι προσήλθον πρὸς ἐμὲ, καὶ παρεδέχθησαν τὰς πράξεις μου καὶ ἀνεγνώρισαν ὅτι εἶχον δίκαιον; Οἱ ἀδιάλλακτοι, οἱ φιλελεύθεροι εἶναι μόλις ἑκατόν. Καὶ χάριν μιᾶς ἑκατοστῆς θέλετε νὰ μεταβάλω διαγωγὴν;—Ἡ ζήτησις χάριτος δὲν εἶναι θυσία ἀτομικῆς ἀξιοπρεπείας, εἶναι ὕβρις καὶ ἄρνησις τῆς πολιτικῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν πάντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, εἴμεθα ὑπόχροιοι νὰ τηρήσωμεν ἀγνήν καὶ ἀσπίλον. Εἶναι κοινὴ οὐχὶ ἀτομικὴ ἡ ὑπόθεσις ».

Ἐνῶ δὲ ὑπερηφάνως προκρίνει τὴν εἰρκτὴν παρὰ τὴν ἐξευτελίαν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν του, συναισθανόμενος ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης θυσίας ὑπηρετεῖ τὴν ἐλευθερίαν, ἐνῶ βλέπει ἐκλείπουσαν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀποφυλακίσεως, δὲν ἀνυπομονεῖ, δὲν βιάζεται, δὲν θέλει παρακαίρους ἐπαναστάσεις. Ἀπ' ἐναντίας καταδικάζει τὰ ἄσκοπα καὶ ἀπονενομημένα κινήματα, καὶ ἐλεεινολογεῖ τοὺς ἀνοήτους ὑπερμάχους τῆς ἐλευθερίας τοὺς διακινδυνεύοντας τὸ μέλλον διὰ τῆς ἀνυπομονησίας των. Λησμονῶν τὰ ἴδια δεινὰ, μόνον περὶ πατρίδος σκέπτεται.

Κατὰ τὸ ἔτος 1857 κίνημά τι τοιοῦτον ἀπέληξεν, ὡς εἶδος, εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν γενναίων τινῶν νέων. Δὲν εὐρίσκει λόγους

Ἄν και ὁ ἄρτος τοῦ Καρφόρη μᾶς διενεμήθη μετὰ πολλῆς φειδώλιας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐξηνη-τλήθη· ἄλλως τε δὲ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ μερί-διον μᾶς ἐδόθη ἐν καιρῷ δι' ἡμᾶς· διότι ὅταν ὁ δάσκαλος μᾶς τὸ διένεμεν, εὐκολον ἦτον νὰ ἐν-νοήσωμεν ἐκ τῶν βλεμμάτων τῶν σκαπανέων, ὅτι δὲν θὰ ἠνείχοντο νέαν διανομήν, χωρὶς νὰ ζη-τήσωσι, καὶ ἂν δὲν τοῖς ἐδίδον, χωρὶς νὰ λάβωσι τὴν μερίδα των.

Μέχρι τέλους ἔπυσαν σχεδὸν ἐντελῶς αἱ συν-ομιλῖαι μας, καὶ ὅσον φλύαροι ἤμεθα εἰς τὴν ἀρ-χὴν τῆς φυλακίσεως ἡμῶν, τόσον σιωπηλοὶ ἐγί-ναμεν ὅταν αὐτὴ παρετίνατο.

Τὰ δύο δὲ μόνα ἀντικείμενα συνδιαλέξεως ἦ-σαν ταῦτα· τίνες τρόπους μετεχειρίζοντο ἵνα φθάσωσι μέχρις ἡμῶν, καὶ πρὸ πόσου καιροῦ ἦ-μεθα κατάκλειστοι.

Αἱ συνδιαλέξεις ὅμως αὐταὶ δὲν εἶχον τὴν πρὶν αὐτῶν ζωρότητα. Ὅτε τις ἡμῶν ἔλεγε μίαν λέ-ξιν, οὐδεὶς ἀπεκρίνετο, ἢ καὶν ἀπάντα διὰ βραχυ-τάτων τινῶν λέξεων. Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν ἐδύνατο νὰ μεταβάλλῃ ἐντελῶς γνώμην, ὅ,τι ἔλεγε λευκὸν νὰ τὸ εἶπῃ μαῦρον, νὰ εἶπῃ τὴν ἡμέραν νύκτα, χωρὶς οὔτε τὴν ὀργὴν, οὔτε καὶν τὴν ἀντίβρῃσιν τῶν λοιπῶν νὰ διεγείρῃ.

— Καλά· θὰ ἰδῶμεν.

Ἦμεθα ἐνταφιασμένοι πρὸ δύο ἡμερῶν ἢ πρὸ ἑξ; Ὅθὰ τὸ ἐμάνθανομεν τὴν ὥραν τῆς ἀπελευ-θερώσεως. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ ποτὲ ἡ ὥρα ἐκείνη; Τὸ κατ' ἐμὲ, ἤργισα πολὺ ν' ἀμφιβάλλω.

Δὲν ἤμην δὲ καὶ ὁ μόνος, καὶ ἐνίοτε ἤκουον παρατηρήσεις τῶν συντρόφων μου ἀποδεικνυού-σας ὅτι καὶ αὐτοὶ κατελαμβάνοντο ὑπὸ δυσπι-στίας.

— Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ, ἂν μείνω ἐδῶ, εἶπεν ὁ Βεργουνοὺς εἶναι ὅτι ἡ ἑταιρία θὰ δώσῃ σύνταξιν εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ μου, καὶ δὲν θὰ ζοῦν μὲ τὸν δίσκον.

Βεβαίως δὲ ὁ δάσκαλος θεώρει ἐκ τῶν καθη-κόντων του, ὡς ἀρχηγῷ, ὅχι μόνον νὰ μᾶς σώζῃ κατ' αἰφνιδίαν καταστροφῶν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡ-μῶν αὐτῶν νὰ μᾶς προστατεύῃ· δι' ὃ καὶ ἄμα εἰς ἑξ ἡμῶν ἐφαινετο εἰς ἀπόγνωσιν παραδιδομέ-νος, παρενέβαινε ἀμέσως διὰ λέξεων ἐνθαβρυν-τικῶν.

— Δὲν θὰ μείνης ἐδῶ, καθὼς καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ μείνωμεν. Αἱ σκάφαι ἐργάζονται καὶ τὸ νερὸν καταβαίνει.

— Ποῦ καταβαίνει;

— Εἰς τὰ φρέατα.

— Καὶ εἰς τὴν σύριγγα;

— Ὅθὰ καταβῆ κ' ἐκεῖ. Πρέπει νὰ προσμεί-νωμεν.

— Ἄκουσε, Βεργουνοῦ, διέκοψεν ὁ Καρφόρης, προτείνων μίαν τῶν παρατηρήσεών του ἐκείνων αἰτινες πάντοτε τόσον ἐγκαίριοι ἦσαν καὶ τόσον ταχεῖαι. ἂν ἡ ἑταιρία χρεωκοπήσῃ, καθὼς ἐχρεω-

κόπησεν ἡ ἑταιρία τοῦ δασκάλου, ἡ οἰκογένειά σου τὴν ἔπαθε!

— Δὲν σιωπᾶς, ἀνόητε! Ἡ ἑταιρία εἶναι πλουσία.

— Ἦτον πλουσία ὅταν εἶχε τὸ ἀνθρακωρυ-χείον· τώρα ὅμως ὅπου κατεποντίσθη. . . Αἱ! θὰ ἤμουν πλέον εὐχαριστημένος ἂν ἤμουν ἔξω νὰ τὸ ἰδῶ παρὰ νὰ μένω ἐδῶ.

— Διατί;

— Διατί νὰ μᾶς κάμνουν τὸν ὑπερήφανον οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ μηχανικοὶ; Ὅθὰ μάθουν ἄλλην φορὰν. Ἄν ὁ μηχανικὸς εἶχε καταβῆ, νόστιμον θὰ ἦτον, δὲν λέγετε; Κύριε μηχανικέ, θέλετε νὰ φέρω τὴν πυξίδα σας;

— Ἄν ὁ μηχανικὸς εἶχε καταβῆ, θὰ ἔμενες ἐδῶ, ζῶον, καὶ ὅλοι ἡμεῖς.

— Ἄ! σεῖς, ἤξεύρετε, δὲν πρέπει νὰ στενο-χωρήσθε· ἐγὼ ὅμως ἔχω ἄλλο νὰ κάμω. Τὰ κά-στανά μου τίς θὰ τὰ ξηράνῃ; Τότε λοιπὸν ἀνα-βῆτε, κύριε μηχανικέ. Τὸ εἶπα διὰ νὰ γελάσω. Δουλὸς σας, κύριε μηχανικέ!

Πλὴν τοῦ δασκάλου, ὅστις δὲν ἐξέφραζε τὰ αἰσθηματά του, καὶ τοῦ Καρφόρη, ὅστις αἰσθή-ματα δὲν πολυεῖχεν, οἱ λοιποὶ περὶ ἀπελευθερώ-σεως πλέον δὲν ὠμιλοῦμεν, καὶ μόνον λέξεις θα-νάτου καὶ ἐγκαταλείψεως μᾶς ἀνέβαινον ἐκ τῆς καρδίας εἰς νὰ χεῖλη.

— Μάταια ὅσα λέγεις, δάσκαλε· αἱ σκάφαι ποτὲ δὲν θ' ἀντλήσουν ἀρκετὸν νερὸν.

— Εἴκοσι φορὰς ὡς τώρα σὰς ἔκαμα τὸν ὑπο-λογισμόν. Ὀλίγην ὑπομονήν.

— Οἱ ὑπολογισμοὶ ἀπ' ἐδῶ δὲν θὰ μᾶς ἐβ-γάλουν.

Ἄ Παγῆς εἶπεν αὐτὴν τὴν σκέψιν.

— Λοιπὸν ποῖος;

— Ὁ Θεός.

— Πιθανόν, ἀπάντησεν ὁ δάσκαλος. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, ὁ Θεὸς ἠμπορεῖ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτὴν.

— Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλ-πίς μου καὶ ὅχι οἱ μηχανικοὶ. Τώρα προσευχόμε-νος εἰς τὴν Παναγίαν ἠσθάνθηκα ὡς μίαν πνοὴν εἰς τὸ αὐτίον, καὶ μίαν φωνὴν ἣτις μ' ἔλεγε· «Ἄν θέλῃς νὰ ζήσης εἰς τὸ ἐξῆς ὡς καλὸς χριστιανὸς, θὰ σωθῆς». Καὶ ὑπεσχέθη.

— Εἶναι ἀνόητος μὲ τὴν Παναγίαν του! ἀνέ-κραξεν ὁ Βεργουνοὺς ἀνεγερόμενος.

Ἄ Παγῆς ἦτον καθολικὸς, ὁ δὲ Βεργουνοὺς καθολικιστὴς. Ἡ Παναγία, σεβαστὴ καὶ πανίσχυ-ρος παρὰ τοῖς καθολικοῖς, οὐδὲν ἐστὶ παρὰ τοῖς καθολικισταῖς· αὐτοὶ δὲν τὴν ἀναγνωρίζουσιν, ὡς δὲν ἀναγνωρίζουσιν οὐδένα παρεντεθειμένον με-ταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐδ' ἀγγέλους, οὐδ' ἁγίους, οὐδὲ τὸν πάπαν.

Εἰς πᾶν ἄλλο μέρος ἡ παρατήρησις τοῦ Παγῆ κάμμιαν συζήτησιν δὲν θὰ διήγειρεν· ἀλλ' εἰς τὰς Κηθέννας, εἰς πόλιν ὅπου αἱ θρησκευτικαὶ εἰδη-

κενόν τόπον μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀνθρακος.

Πολλὰς ὥρας, νομίζω, ἔμεινεν ἐκεῖ, καταβεβλημένος, χωρὶς τοῦ ἐλαχίστου κινήματος, καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπαναλαμβάνων.

— Μετανοῶ.

Καὶ τότε ὁ Παγῆς καὶ ὁ Βεργουνοὺς τῷ ἔκραζον·

— Δὲν εἶναι καιρὸς πλέον. Μετανοεῖς διότι φοβεῖσαι, ἄνανδρε. Πρὸ ἕξ μηνῶν, πρὸ ἑνὸς χρόνου ἔπρεπε νὰ μετανοήσης.

Ἐκείνος δὲ, ἐπιπόνως ἀσθμαίνων, καὶ χωρὶς νὰ τοῖς ἀπαντᾷ ἀπ' εὐθείας, ἐπανελάμβανε·

— Μετανοῶ, μετανοῶ.

Πυρτὸς τὸν εἶχε καταλάβει, διότι ὕλον τὸ σῶμά του ἔσπαιρε, καὶ ἠκούομεν νὰ κτυποῦν οἱ ὀδόντες του.

— Διψῶ, εἶπε· δότε μοι τὸ ὑπόδημα.

Εἰς τὸ ὑπόδημα ὕδωρ δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ἐγὼ ἠγέρθη διὰ ν' ἀντλήσω· ἀλλ' ὁ Παγῆς μὲ εἶδε καὶ μ' ἐφώναζε νὰ σταθῶ, καὶ συγχρόνως καὶ ὁ θεῖος Γασπάρ μ' ἐκράτησεν ἀπὸ τὸν βραχίονα.

— Ὁμολογῶμεν νὰ μὴ ἀσχοληθῶμεν περὶ αὐτοῦ.

Ὀλίγα λεπτά ἀκόμη ἐπανέλαβεν ὅτι διψᾷ, καὶ ἔπειτα, βλέπων ὅτι δὲν τῷ δίδομεν νὰ πῖη, ἠγέρθη ν' ἀντλήσῃ ὁ ἴδιος.

— Θὰ ρίψῃ τὰς πέτρας, ἐφώναζεν ὁ Παγῆς.

— Ἄφετέ τω κἂν τὴν ἐλευθερίαν του, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

Ὁ Κομπαῦροῦ μὲ εἶχεν ἰδεῖ νὰ καταβαίῃ ὀλισθαίνων εἰς τὴν ῥάχιν, καὶ ἠθέλησε νὰ μὲ μιμηθῇ· ἀλλ' ἐγὼ ἤμην ἐλαφρὸς, ἐν ᾧ ἐκεῖνος βαρὺς, ἐγὼ εὐκίνητος, ἀλλ' ἐκεῖνος δύσκαμπτος ὄγκος. Διὰ τοῦτο, μόλις ἠπλώθη ἀνάσκελα, οὔτε διὰ τῶν ἀνοικτῶν του σκελῶν, οὔτε διὰ τῶν χειρῶν του, αἵτινες ἐκτύπουσαν τὸν ἀέρα, ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ, καὶ ὠλισθήσεν εἰς τὴν μαύσιν τρύπαν· τὸ δὲ νερὸν ἀνετινάχθη μέχρις ἡμῶν, καὶ ἔπειτα ἐκλείσθη καὶ πλέον δὲν ἠνεώχθη.

Ἐκλίνα δὲ τότε ἐμπρὸς, ἀλλ' ὁ θεῖος Γασπάρ καὶ ὁ δάσκαλος μὲ ἐκράτησαν ἕκαστος ἐξ ἑνὸς βραχίονος.

— Ἐσώθημεν, ἀνέκραζαν ὁ Βεργουνοὺς καὶ ὁ Παγῆς· θὰ ἔβρωμεν ἀπ' ἐδῶ.

Περίτρομος καὶ τρέμων, ἐρρίφθη ὀπίσω· ἡ φρίκη μ' ἐπάγονεν ἤμην ἡμιθανῆς.

— Δὲν ἦτον τίμιος ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ θεῖος Γασπάρ.

Ὁ δάσκαλος δὲν ὠμίλει· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὑπενοθήρυσεν εἰς τοὺς ὀδόντας του·

— Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι μᾶς ὠλιγόστευε τὴν μερίδα τοῦ ὀξυγόνου μας.

Πρώτην φοράν ἤκουον τὴν λέξιν ταύτην, δι' ἣ καὶ ἀπετέλεσεν ἐντύπωσιν ἐπ' ἐμοῦ· ἠρώτητα ἐπομένως τὸν δάσκαλον τί ἤθελε νὰ εἰπῇ.

— Πράγμα ἀδικὸν καὶ ἰδιοτελές, παιδίον μου, καὶ λυποῦμαι ὅτι τὸ εἶπα.

— Ἀλλὰ τί;

— Ζῶμεν ἐξ ἄρτου καὶ ἀέρος· ἄρτου στερούμεθα, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀέρος ἀφθονίαν δὲν ἔχομεν, διότι ὅσον καταναλίσκομεν ἄλλος δὲν τὸν ἀνανεοῖ. Ὅταν λοιπὸν τὸν εἶδον καταποντ θέντα, εἶπον ὅτι δὲν θὰ μᾶς ἔτρωγε πλέον μέρος τοῦ ἀέρος ὃν ἀναπνέομεν· διὰ τὴν λέξιν ὅμως αὐτὴν θὰ μετανοῶ δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς.

— Ἐλα καὶ σὺ, εἶπεν ὁ θεῖος Γασπάρ. Ἦξιζε τὴν τύχην του.

— Τώρα καλὰ θὰ ὑπάγωμεν, εἶπεν ὁ Παγῆς, κτυπῶν διὰ τῶν δύο ποδῶν του τὴν ταίχον τοῦ ὄχτου.

Ἄν τόσον καλῶς καὶ τόσον ταχέως δὲν ἐπήγομεν ὅσον ἠλπίζεν ὁ Παγῆς, δὲν ἔπταιον οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ ἐργάται οἱ ἀσχολούμενοι εἰς ἡμῶν τὴν διάσωσιν.

Ἡ κατάβασις ἦν εἶχον ἀρχίσει σκάπτοντες ἐξηκολούθησεν ἄνευ στιγμῆς διαλείψεως· ἀλλ' ἡ ἐργασία ἦτον δύσκολος.

Οἱ ἀνασκαπτόμενοι ἄνθρωποι ἦσαν ἐκ τῶν σκληρῶν· μόνον δὲ εἰς σκαφεὺς ἢ κεντηγῆς ἠδύνατο νὰ ἐργάζηται ἐνταύτῳ, διότι ἡ διώρυξ ἦτον στενὴ, καὶ συνεχῶς ἀντηλλάσσοντο οἱ μετὰ πλείστου ζήλου εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην ἐργασίαν ἐπιδιδόμενοι.

Προσέτι δὲ καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος ἦτον κακὴ καὶ δύσκολος εἰς τὴν διώρυγα ταύτην· πρὸς διευκόλυνσιν δ' αὐτῆς καὶ ὅσον κατέβαινον ἔθετον σωλῆνας ἐκ λευκοσιδήρου, ὧν ἐπέχρουν τοὺς συνδέσμους διὰ πηλοῦ, καὶ ἰσχυρὰ φύσα χειροκίνητος εἰσέπεμπεν εἰς τὸν σωλῆνα τοῦτον ἀέρα· ἀλλ' ὁ λύχνος μόλις εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ ἔκλειεν.

Οὕτως ἐγένετο ἡ διάτρησις, καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν μετὰ τὴν κάθειρξίν μας μόλις εἶχον φθάσει εἰς εἴκοσι μέτρων βάθος. Εἰς συνήεις περιστάσεις τοιαύτη ἐργασία δὲν θὰ ἐγένετο εἰς χρόνον ὀλιγότερον τοῦ μηνός· ἀλλὰ τὰ μέσα ἃ μετεχειρίσθησαν καὶ ὁ ζήλος ὃν κατέβαλον τὸν ἐβράχυναν.

Ἄλλως τε μόνη ἡ εὐγενῶς πείσμων ἐπιμονὴ τοῦ μηχανικοῦ κατώρθωσε νὰ μὴ διακοπῇ ἡ ἐργασία αὕτη· διότι κατὰ τὴν δομόφωρον γνώμην ἦτον δυστυχῶς μάταιος ὁ ἀγὼν. Γενικὴ ἦτον ἡ πεποίθησις ὅτι πάντες οἱ ἐν τῷ ἀνθρακωρυχείῳ ἀπωλέσθησαν, καὶ ὅτι ἐξακολουθοῦντες μόνον τὴν ἐξάντλησιν τοῦ ὕδατος διὰ τῶν σκαφῶν, θὰ εὐρισκον τέλος τὰ πτώματα. Τότε λοιπὸν τί τὸ ὄφελος νὰ φθάσωσι διατρυπῶντες ὥρας τινὰς ταχύτερον ἢ βραδύτερον;

Οὕτως ἐφρόνουν οἱ εἰδήμονες, καὶ οὕτω καὶ ὅλον τὸ πλῆθος. Οἱ συγγενεῖς, αἱ σύζυγοι, αἱ μητέρες εἶχον ἤδη πενηθορήσει, ἐπειδὴ ζῶν οὐδεὶς θὰ ἐξήρχετο πλέον ἐκ τῆς Τρυφίας.

Ἀλλ' ὁ μηχανικὸς, ἀψήφῳ τὰς γενικὰς κατακρίσεις, καὶ αὐτὰς τῶν συναδέλφων καὶ τῶν φί-

νος ζέσσεως, και αἱ παρακείμεναι ἐταιρῖαι ἐπροθυμοῦντο τίς νά πέμψῃ εἰς Τρυέραν τοὺς καλητέρους τῆς σκαπανείας.

Εἰς τὴν ἐλπίδα δὲ τοῦ νά φθάσῃ διὰ τῶν σκαπτομένων διωρύγων, ἤρχισε προστιθεμένη και ἄλλη, τοῦ νά εἰσέλθῃ διὰ τῆς σύριγγος, διότι τὸ ὕδωρ ἐταπεινοῦτο ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Ὅταν ἐντὸς τοῦ ὄχετοῦ ἡμῶν ἠκούσαμεν τὴν κλῆσιν τῶν κτύπων τοῦ μηχανικοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε τὸ αὐτὸ ὡς ὅτε εἴχομεν ἀκούσει τὰς ἀντλούσας σκάφας εἰς τὸ φρέαρ.

— Ἐσώθημεν !

Τοιοῦτο χαρὰς ἐπιφώνημα ἐξῆλθεν ἐξ ὅλων τῶν στομάτων, και, χωρὶς νά σκερθῶμεν, ἐνομιζομεν ὅτι ἐμελλον νά μᾶς δώσῃ τὴν χεῖρα ἀμέσως.

Ἐπειτα δὲ, ὡς και διὰ τὰς σκάφας, μετὰ τὴν ἐλπίδα ἦλθεν ἡ ἀπελπισία.

Ὁ κρότος τῶν ἀξινῶν ἀπεδείκνυεν ὅτι οἱ ἐργάται ἦσαν ἀκόμη πολὺ μακρὰν, εἴκοσι μέτρα, ἴσως τριακοντα μέτρα. Πόσος καιρὸς ἐχρειάζετο πρὸς διάτρησιν τοιοῦτου ὄγκου; ἄλλοι ἄλλως ἐξετιμῶμεν αὐτόν; ἐχρειάζετο εἰς μῆν, μία ἐβδομάς, ἔξ ἡμέραι; Πῶς νά περιμεινωμεν ἓνα μῆνα, μίαν ἐβδομάδα, ἔξ ἡμέρας; Τίς ἐξ ἡμῶν θά ἐξη ἀκόμη μετὰ ἔξ ἡμέρας; Πόσας ἡμέρας εἴχομεν ἤδη ζῆσει ἄσιτοι;

Μόνος ὁ δάσκαλος ὠμίλει ἀκόμη μετὰ καρτερίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἀπελπισία ἡμῶν ἤρχισε νά ἐπεκτείνεται και ἐπ' αὐτοῦ, και ἡ σωματικὴ του ἀδυναμία κατέβαλλε τὴν ψυχικὴν του εὐστάθειαν.

Νά πῶμεν ἐδυνάμεθα ὅσον ἠθέλομεν, νά φάγωμεν ὅμως δὲν εἴχομεν, και ἡ πείνα τόσον μᾶς ἐθασάνιζεν, ὥστε ἐδοκιμάσαμεν νά φάγωμεν σιτητὸς ζύλον, ἀφ' οὗ τὸ ἐξυμνομεν εἰς τὸ ὕδωρ.

Ὁ δὲ Καβρόρης, ὁ μᾶλλον βουλιμιῶν ὅλων ἡμῶν, εἶχε κόψει τὸ ἐναπομείναν αὐτῷ ὑπόδημα, και ἀδιακόπως ἐμάστα τεμάχια δέρματος.

Βλέπων ποῦ ἡ πείνα παρέσυρε τοὺς συντρόφους μου, ὁμολογῶ ὅτι κατελήφθην ὑπ' αἰσθημάτων τινος φόβου, και ὅτι αὐτὸ, εἰς τοὺς ἄλλους μου φόβους προστιθεμένος, κακῶς μὲ διέθετεν. Εἶχον πολλάκις ἀκούσει τὸν Βιτάλην διηγούμενον ἱστορίας ναυγίων, — διότι εἶχε πολὺ ὀδοιπορήσει διὰ θαλάσσης, τοῦλάχιστον ὅσον και διὰ ξηρᾶς, — και μεταξὺ τῶν ἱστοριῶν τούτων, μία μοι ἐπανήρχετο πάντοτε, ἀφ' οὔτου ἡ πείνα μᾶς ἐθασάνιζε, και κατακυριεῦε τὸ πνεῦμά μου. Κατὰ τὴν διήγησιν ταύτην ναῦται εἶχον βίβηθι εἰς ἀμμόνησον, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη τροφή, και εἶχον φρονέσει τὸν παῖδα τοῦ πλοίου και τὸν εἶχον φάγει. Ἐκτεπτόμην λοιπόν, ἀκούων τοὺς συντρόφους μου νά φωνάζουν ὅτι πεινοῦν, ἀν ὁμοία τύχη δὲν μοι ἐπεφυλάττετο, και ἀν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνθρακὴνησον δὲν θά ἐκρινόμην και ἐγὼ καλὸς εἰς βρώσιν. Τὸν δάσκαλον και τὸν θεῖον Γασπάρ ἤμην βέβαιος νά τοὺς ἔχω ὑπερασπιστάς.

ἀλλ' ὁ Παγῆς, ὁ Βεργουνοὺς και ὁ Καβρόρης, ὁ Καβρόρης πρὸ πάντων, ὅστις ἠκόνιζεν ἀδιακόπως εἰς τὸ δέρμα τοὺς μεγάλους λευκοὺς ὀδόντας του, δὲν μοι ἐνέπνεον διόλου ἐμπιστοσύνην.

Ἄφρονες ἦσαν βεβαίως οἱ τοιοῦτοι φόβοι, ἀλλ' εἰς ἡν ἡμεθα θέτιν τὸ ἔμφρον και ψυχρὸν λογικὸν δὲν καθωδήγει τὸ πνεῦμα ἡμῶν και τὴν φαντασίαν.

Ἡῤξανε δ' ἔτι μᾶλλον τὴν φρίκην ἡμῶν τὸ σκότος, διότι ἀλληλοδιαδόχως εἶχε και τὸ ἔλαιον ὅλων τῶν λύχνων ἡμῶν ἐκτὸς δύο, ὅτε ὁ δάσκαλος ἀπεφάσισεν ὅτι αὐτοὶ θ' ἀναφθοῦν μόνον εἰς ὅλως ἐκτάκτους περιστάσεις, εἰς ἃς τὸ φῶς θά μᾶς ἦτον ἀπαλύτως ἀναγκαῖον. Ἐπομένως δι' ὅλου τοῦ καιροῦ διεμένομεν εἰς σκότος βαθύ.

Ὅχι δὲ μόνον πένθιμον ἦτον τοῦτο, ἀλλὰ προσέτι και ἐπικίνδυνον, διότι τὸ ἐλάχιστον ἀδέξιον κίνημα ἐδύνατο νά μᾶς κυλίσει εἰς τὸ νερόν.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κορπαυροῦ ἡμεθα ἀνά τρεῖς μόνον εἰς ἕκαστον ἐπίπεδον, και τοῦτο μᾶς ἐδίδεν ὀλίγον περισσότερον τόπον. Ὁ θεῖος Γασπάρ ἦτον εἰς τὴν μίαν γωνίαν, ὁ δάσκαλος εἰς τὴν ἄλλην, και ἐγὼ εἰς τὸ μέσον.

Στιγμὴν τινα, ἐν ᾧ ἐμισοκοιμώμην, ἐξεπλάγην ἀκούσας τὸν δάσκαλον νά δμιλῆ ταπεινῆ τῆ φωνῆ, ὡς ἀν ὠμίλει ὄνειρευόμενος.

Ἐξυπνήσας ἠκράσθη.

— Ἐχει σύννεφα, ἔλεγεν. Ὁραῖον πρᾶγμα εἶναι τὰ σύννεφα. Εἰς πολλοὺς δὲν ἀρέσκουν· ἐγὼ ἀγαπῶ τὰ σύννεφα. Ἄ! θά ἔχωμεν ἄνεμον· τόσον τὸ καλλήτερον! Ἀγαπῶ και τὸν ἄνεμον.

Ὁνειρεύετο ἀρά γε; Τῷ ἐλίγησα τὸν βραχίονα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε·

— Ἄν ἤθελες νά μοι δώσης σουφάτον, ἔξ αὐγά, ὄχι ὀκτώ. Βάλε δώδεκα. Θά τὰ φάγω ὅταν ἐπιστρέψω.

— Τὸν ἀκούεις, θεῖε Γασπάρ;

— Ναι, ὄνειρεύεται.

— Ὅχι, εἶναι ἐξυπνος.

— Παραλαλεῖ.

— Σὲ βεβαίω, εἶναι ἐξυπνος.

— Ἀἱ! δάσκαλε!

— Θέλεις νά ἔλθης νά δειπνήσης μ' ἐμὲ, Γασπάρ; Ἐλα· σὲ λέγω ὅμως, θά ἔχωμεν μέγαν ἄνεμον.

— Τὰ ἔχασεν, εἶπεν ὁ θεῖος Γασπάρ. Τὸν μασιτίζουν ἡ πείνα και ὁ πυρετός.

— Ὅχι· ἀπέθανεν, εἶπεν ὁ Βεργουνοὺς, και δμιλεῖ ἡ ψυχὴ του. Βλέπεις ὅτι δὲν εἶν' ἐδώ. Τί ἄνεμος εἶναι, δάσκαλε; Εἶναι βοριάς;

— Δὲν ὑπάφχει βοριάς εἰς τὸν ἄδην, ἀνέκραξεν ὁ Παγῆς, και ὁ δάσκαλος εἶναι εἰς τὸν ἄδην. Δὲν ἤθελες νά μὲ πιστεύσης ὅταν σ' ἔλεγον ὅτι θά ὑπάγης ἐκεῖ.

Τί τοῖς συνέβαινε; Παρεφρόνησαν ὅλοι; Τότε λοιπόν θά ἤρχοντο εἰς τὰς χεῖρας, θά ἐφρονέοντο. Τί νά γίνῃ;

γράφη, πρὶν ἀποθάνῃ, εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία του· εἰς τὸν κόλπον του εἶχε κομμάτιον χαρτίου καὶ μικρὸν μολυβδοκόνδυλον. Ἦτοιμάσθη λοιπὸν νὰ γράψῃ.

— Ἴδου τί θέλω νὰ εἰπῶ·

«Ἡμεῖς, ὁ Γασπάρ, ὁ Παγῆς, ὁ δάσκαλος, ὁ Καρβόρρης καὶ ὁ Ῥεμῆς, κλειστοὶ εἰς τὸν ὄχετόν, θ' ἀποθάνομεν.

«Ἐγὼ, ὁ Βεργουνοῦς, παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σύζυγος εἰς τὴν γῆράν μου, ὡς πατὴρ εἰς τὰ ὄρφανά μου, καὶ τοῖς δίδῶ τὴν εὐχὴν μου.

— Σὺ, Γασπάρ ;

«Ὁ Γασπάρ δίδει ὅ,τι ἔχει εἰς τὸν ἀνεψιὸν του, τὸν Ἀλέξην.

«Ὁ Παγῆς συνιστᾷ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία του εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν Παναγίαν καὶ εἰς τὴν ἑταιρίαν.

— Σὺ, δάσκαλε ;

— Ἐγὼ, εἶπεν ὁ δάσκαλος τεθλιμμένος, δὲν ἔχω κανένα νὰ μὲ κλαύσῃ.

— Σὺ, Καρβόρρη ;

— Ἐγὼ παραγγέλλω νὰ πωλήσουν τὰ κάστανά μου πρὶν τὰ ψήσουν.

— Τὸ χαρτίον μας δὲν εἶναι δι' αὐτὰς τὰς ἀνοησίας.

— Δὲν εἶναι ἀνοησία.

— Δὲν ἔχεις κανένα ν' ἀποχαιρετήσῃς ; Τὴν μητέρα σου ;

— Τὴν μητέρα μου ; Ὅχι μὲ κληρονομήσῃ.

— Καὶ σὺ, Ῥεμῆ ;

«Ὁ Ῥεμῆς δίδει τὸν Κάπην καὶ τὴν ἄρπαν του εἰς τὸν Ματτίαν· ἀσπάζεται τὸν Ἀλέξην, καὶ τῷ ζητεῖ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Λίζαν, νὰ τὴν φιλήσῃ, καὶ νὰ τῇ ἀποδώσῃ ἓν ξηρὸν ῥόδον ὅπου θὰ εὕρῃ εἰς τὸν ἐπενδύτην του.

— Ὅχι ὑπογράψωμεν ὅλοι.

— Ἐγὼ θὰ βάλω τὸ σημεῖον τοῦ στυροῦ, εἶπεν ὁ Παγῆς.

— Τώρα, εἶπεν ὁ Βεργουνοῦς, ἀφ' οὗ ὅλοι ὑπέγραψαν τὸ χαρτίον, ζητῶ νὰ μ' ἀφήσετε ν' ἀποθάνω ἡσυχος, χωρὶς νὰ μ' ἐμιλήσετε. Ἐχετε ὑγείαν, σύντροφοι.

Καὶ ἀφήσας τὴν βαθμίδα του, κατέβη εἰς τὴν ἐδικὴν μας, μᾶς ἐνηγκαλίσθη καὶ τοὺς τρεῖς, ἔπειτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐδικὴν του, ἐνηγκαλίσθη τὸν Παγῆν καὶ τὸν Καρβόρρη, καὶ μετὰ ταῦτα, σωρεύσας ἀνθρακοκονίαν, ἔβηκε τὴν κεφαλήν του εἰς αὐτήν, ἐξηπλώθη, καὶ πλέον δὲν ἐκινήθη.

Αἱ συγκινήσεις τῆς ἐπιστολῆς καὶ αὕτη τοῦ Βεργουνοῦ ἢ ἀπόγνωσις δὲν συνετέλεσαν εἰς τὸ ν' αὐξήσουν τὸ θάρρος μας.

Ἐν τούτοις ὅμως αἱ ἀξίαι ἠκούοντο εὐκρινέστερον, καὶ βεβαίως μᾶς εἶχον πλησιάσει τοσοῦτον, ὥστε μετ' ὀλίγον ἴσως νὰ φθάσωσι μέχρις ἡμῶν.

Τοῦτο μᾶς ἐξήγησεν ὁ δάσκαλος, διὰ νὰ μᾶς ἐμψυχώσῃ ὀλίγον.

— Ἄν ἦσαν ὅσον πλησίον νομίζεις, θὰ τοὺς ἠκούομεν νὰ φωνάζωσι, καὶ δὲν τοὺς ἀκούομεν, καθὼς κ' ἐκεῖνοι δὲν μᾶς ἀκούουσι.

— Ἡμποροῦν ν' ἀπέχουν ὀλίγα μέτρα μόνον, καὶ ὅμως νὰ μὴ ἀκούωσι τὰς φωνὰς μας. Τοῦτο ἐξαρχαίεται ἐκ τῆς φύσεως τῶν ὀρυκτῶν ὅπου σκάπτουσι.

— Ἡ ἐκ τῆς ἀποστάσεως.

Ἄλλὰ τὰ ὕδατα ἐξηκολούθουν καταβαίνοντα, καὶ ἐλάβομεν μετ' οὐ πολὺ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἔφθανον μέχρι τῆς ὀροφῆς τῆς σύριγγος.

Εἰς τὸν σχίστην τοῦ ὄχετοῦ ἡμῶν ἠκούσαμεν ὡς ἂν τις ἔξεεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ὕδωρ ἐπλαττάγησεν, ὡς ἂν μικρὰ τεμάχια ἀνθρακος εἶχον ἐμπέσει εἰς αὐτό.

Τότε, τὸν λύχον ἀνάψαντες, εἶδομεν ὅτι ποντικοὶ ἔτρεχον εἰς τοῦ ὄχετοῦ τὸ ἔδαφος. Ὡς ἡμεῖς, εἶχον ζητήσει καὶ αὐτοὶ τὴν σωτηρίαν των εἰς ἀέρος κώδωνα, καὶ ὅταν τὸ ὕδωρ ἐταπεινώθη, ἐγκατέλιπον τὸ καταφύγιόν των ζητοῦντες τροφήν. Τὸ ὅτι ἐδυνήθησαν νὰ ἔλθουν μέχρις ἡμῶν, ἀπεδείκνυν ὅτι αἱ σύριγγες δὲν ἦσαν πλέον πλήρεις ὡς ἄνω.

Οἱ ποντικοὶ οὗτοι ἦσαν διὰ τὴν φυλακὴν ἡμῶν ὅ,τι ἡ περιστέρα διὰ τὴν κιβωτὸν τοῦ Νῶε, τὸ τέλος τοῦ κατακλυσμοῦ.

— Βεργουνοῦ, εἶπεν ὁ δάσκαλος, ἐγειρόμενος μέχρι τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος· λάβε θάρρος.

Καὶ τῷ ἐξήγησε πῶς οἱ ποντικοὶ μᾶς προήγγελλον ταχεῖαν ἀπελευθέρωσιν.

Ἄλλ' ὁ Βεργουνοῦς δὲν παρεσύρθη.

— Ἄν ἐπίκειται πάλιν νὰ μεταπέσωμεν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν ἀπελπισίαν, προτιμῶ νὰ μὴ ἐλπίζω. Περιμένω τὸν θάνατον· ἂν ἔλθῃ ἡ σωτηρία, εὐλογητὸς ὁ Θεός !

Ἡθέλησα νὰ καταβῶ ἀπὸ τοῦ ὄχετοῦ ἡμῶν, καὶ νὰ ἰδῶ κατὰ πόσον προὐχώρησεν ἡ ταπεινώσις τῶν ὑδάτων. Εἶδον δὲ ὅτι ἡ πρόοδος ἦτον ἐπικισθητή, καὶ ὅτι ὑπῆρχεν ἰκανὸν κενὸν μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ τῆς ὀροφῆς τῆς σύριγγος.

— Φέρε μας ποντίκι, ἐφώνησεν ὁ Καρβόρρης, νὰ τὰ φάγωμεν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ φέρω ποντίκια ἔπρεπε νὰ τὰ συλλάβω, καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἤμην τότε ἰκανῶς εὐκίνητος.

Ἡ ἐλπίς ὅμως μ' ἐνεψύχωσε, καὶ τὸ κενὸν μ' ἐνέπνευσεν ἰδέαν ἥτις μ' ἐβασάνιζε. Δι' ὃ ἀναβάς εἰς τὴν βαθμίδα,

— Δάσκαλε, εἶπον, ἔχω μίαν ἰδέαν. Ἀφ' οὗ οἱ ποντικοὶ τρέχουν εἰς τὴν σύριγγα, εἶναι λοιπὸν αὕτη προσιτή. Θέλω νὰ ὑπάγω κολυμβῶν ὡς τὰς κλίμακας, καὶ νὰ φωνάζω. Τότε θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς σώσουν, καὶ τοῦτο ταχύτερα ὅχι κατορθωθῆ παρὰ διὰ τῆς διώρυγος.

— Σοὶ τὸ ἀπαγορεύω !

— Ἄλλὰ, δάσκαλε, κολυμβῶ καθὼς σεῖς πε-

σι τὰς φωνάς μας καὶ ἀκούομεν τὰς ἐδικὰς των. Μετ' ὀλίγον θὰ ἠμπορώμεν καὶ νὰ συνομιλώμεν.

Τάχιστα ἀνεβρίχθη εἰς τὸν ὄχετόν, καὶ ἠκρασθήν. Τῷ ὄντι οἱ κτύποι τῆς ἀξίνης ἠκούοντο πολὺ καθαρώτερον, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἐργαζομένων πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν μᾶς ἔφθανον ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἀλλ' ἱκανῶς εὐκρινεῖς.

Ὡς παρήλθεν ὅμως ἡ πρώτη ὄρμη τῆς χαρᾶς, ἠσθάνθη ὅτι ἤμην ψυχρὸς ὡς κρύσταλλον· ἀλλ' ἐπειδὴ θερμὰ ἐνδύματα δὲν εἶχον νὰ μοὶ δώσουν διὰ νὰ μὲ στεγνώσουν, μὲ παρέχωσαν μέχρι τοῦ λαιμοῦ εἰς ἀνθρακοκονίαν, ἣτις πάντοτε διατηρεῖ τινα θερμοτήτα, καὶ ὁ θεὸς Γασπάρ καὶ ὁ δάσκαλος μ' ἔσφιξαν μεταξὺ των. Τότε τοῖς διηγήθη τὰ τῆς ἐκδρομῆς μου, καὶ πῶς ἀπώλεσα τὴν τροχίαν.

— Καὶ ἐτόλησας νὰ καταβυθισθῆς;

— Διὰ τί ὄχι; Δυστυχῶς ὅμως τίποτε δὲν ἦρα.

Ἄλλ' ὡς εἶπεν ὁ δάσκαλος, τοῦτο ἦτον περίπου ἀδιόφορον τώρα, διότι ἂν δὲν ἐσώθημεν διὰ τῆς σύριγγος, θὰ ἐσωζόμεθα τώρα διὰ τοῦ ὀρύγματος.

Αἱ φωναὶ ἦσαν ἤδη τόσον καθαραὶ, ὥστε ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ ἠκούοντο καὶ αἱ λέξεις. Καὶ τῷ ὄντι ἠκούσαμεν αὐτὰς τὰς δύο λέξεις, βραδέως προφερομένους.

— Πόσο εἴσαθε;

Ἐξ ἡμῶν ὅλων ὁ θεὸς Γασπάρ εἶχε τὴν ἰσχυρωτέραν καὶ τὴν καθαρωτέραν φωνήν. Ἐμείνον λοιπὸν ἐπεφορτίσαμεν ν' ἀποκριθῆ.

— Ἐξ!

Ἐπειτα ἐπῆλθε στιγμή σιωπῆς. Βεβαίως ἐξῶ εἶχον ἐλπίσαι ἀριθμὸν ἀνώτερον.

— Ταχύνετε! ἔκραζεν ὁ θεὸς Γασπάρ. Δὲν ἀντέχομεν!

— Τὰ ὀνόματά σας;

• Τότε εἶπε τὰ ὀνόματά μας.

— Βεργουνοὺς, Παγῆς, ὁ δάσκαλος, Καβρόρης, Φρεμῆς, Γασπάρ.

Ἐπὶ τῆς διασώσεως ἡμῶν αὕτη ἦτον διὰ τοὺς ἔξω ἡ στιγμή ἡ μᾶλλον ἐναγώνιος. Ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἦτον δυνατὴ συνεννόησις μεθ' ἡμῶν, ὅλοι οἱ συγγενεῖς, ὅλοι οἱ φίλοι τῶν καταποντισθέντων ἀνθρακωρύχων εἶχον συρφεύσει, καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας τοὺς συνέειχον οἱ στρατιῶται περὶ τὸ στόμιον τῆς σύριγγος.

Ὅταν ὁ μηχανικὸς ἀνήγγειλεν ὅτι ἤμεθα μόνον ἐξ, θλίψις βεβαίως διεχύθη μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ μὲ βεβαιζομένη ὑπό τινα ἐλπίδος ἣτις ἐνέμενεν εἰς ἕκαστον, διότι μεταξὺ τῶν ἐξ τούτων ἐδύνατο, ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ὁ περιμενόμενος.

Ὁ μηχανικὸς ἐπανέλαβε τὰ ὀνόματα.

Φεὺ! Μεταξὺ ἑκατὸν εἴκοσι μητέρων ἢ συζύγων, μόνον τέσσαρες εἶδον τὰς ἐλπίδας των ἱκανοποιηθείσας. Πόσα θλίψεις, πόσα δάκρυα!

Καὶ ἡμεῖς δ' ἐπίσης ἐμεριμῶμεν περὶ ἐκείνων ὅσοι ἴσως εἶχον σωθῆ.

— Πόσοι ἐσώθησαν; ἠρώτησεν ὁ θεὸς.

Οὐδεμία ἀπάντησις.

— Ἐρώτησον ποῦ εἶναι ὁ Μάριος, εἶπεν ὁ Παγῆς.

Ἡ ἐρώτησις ἔγινεν, ἀλλ' ὡς ἡ πρώτη, ἔμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως.

— Δὲν ἤκουσαν.

— Εἰπέ μᾶλλον ὅτι δὲν θέλουν ν' ἀποκριθῶν.

Ἐπῆρξεν ἄλλη τις ἐρώτησις ἣτις μ' ἐκέντα.

— Ἐρώτησον πρὸ πόσου καιροῦ εἴμεθα ἐδῶ.

— Πρὸ δεκατεσσάρων ἡμερῶν.

Δεκατεσσάρων ἡμερῶν!

Οἱ ὑπερβολικώτεροι μεταξὺ ἡμῶν εἶχον ἐκτιμήσει πέντε ἢ ἕξ ἡμέρας.

— Δὲν θὰ μείνετε πλέον πολὺ. Θαῤῥεῖτε! Ἄς παύσωμεν τὰς ὀμιλίαις. Βραδύνουσι τὴν ἐργασίαν. Ὀλίγας ὥρας ἀκόμη.

Αὗται ὅμως αἱ ὀλίγαι ὥραι ὑπῆρξαν, νομίζω, αἱ μακρότεραι τῆς καθιερωθεῖς ἡμῶν, τοῦλάχιστον δὲ βεβαίως αἱ ἐπιπονώτεραι. Ἐκαστος κτύπος τῆς ἀξίνης μᾶς ἐφαίνετο ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ τελευταῖος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν εἶπετο ἄλλος, καὶ ἔπειτα ἄλλος ἀκόμη.

Ἐνίοτε ἤρχιζον πάλιν αἱ ἐρωτήσεις.

— Πεινᾶτε;

— Πεινώμεν πολὺ.

— Ἡμπορεῖτε νὰ περιμείνητε; Ἄν εἴσθε πολὺ ἀσθενεῖς, θὰ κάμωμεν τρύπαν διὰ τρυπάνου καὶ θὰ σᾶς στείλωμεν ὀλίγον ζωμόν. Ἀλλὰ τοῦτο θ' ἀναβάλῃ τὴν ἐλευθέρωσίν σας. Ἄν ἠμπορῆτε νὰ προσμείνητε, θὰ ἐξέλθητε ταχύτερον.

— Περιμένουμεν, ἀλλὰ σπεύσατε.

Ἡ ἐργασία τῶν σκαφῶν οὐδ' ἐπὶ στιγμήν εἶχε παύσει, καὶ τὸ ὕδωρ ἐξηκολούθει τακτικῶς ταπεινούμενον.

— Εἰπέ τους ὅτι τὸ νερὸν χαμηλώνει, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

— Τὸ ἠξέυρομεν, καὶ εἴτε διὰ τοῦ ὀρύγματος εἴτε διὰ τῆς σύριγγος θὰ σᾶς ἔλθωμεν... ταχύτατα.

Οἱ κτύποι τῆς ἀξίνης τότε ἔγιναν ἀσθενέστεροι. Προφανῶς περιέμενον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ τρυπήσουν, καὶ ἐπειδὴ εἶχομεν ἐξηγήσει τὴν θέσιν ἡμῶν, ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιφέρουν κατακρήμνισιν τῶν χωμάτων, διότι πίπτοντα αὐτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν, ἐδύναντο νὰ μᾶς πληγώσωσι, νὰ μᾶς φονεύσωσιν, ἢ νὰ μᾶς παρασύρῳσιν εἰς τὰ ὕδατα ὁμοῦ μετὰ τῶν καταφρομμένων λίθων.

Ὁ δάσκαλος μᾶς ἐξήγησεν ὅτι εἶχομεν νὰ φοβώμεθα καὶ τὴν διαστολὴν τοῦ ἀέρος, ὅστις, ἅμα τρύπα ἠνοίγετο, θὰ εἰσώρμα ὡς σφαῖρα πυροβόλου, καὶ θ' ἀνέτρεπε τὰ πάντα. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμεθα προσκευασμένοι, καὶ νὰ ἐπαγρυπνώμεν ὡς ἐπαγρυπνοῦσιν οἱ σκαπανεῖς ἐπὶ τοιοῦτων συμβάντων.

Ἡ δόνησις ἦν οἱ κτύποι τῆς ἀξίνης ἐπέφερον

πήσουν τὴν διώρυγα ;» Κάνεις ὅμως δὲν μὲ ἀπεκρίνετο ὡς ἤθελον. Ὅταν σὰς ἠρώτησαν τὰ δονόματά σας, καὶ ὁ μηχανικός μετὰ τὸ ὄνομα Καρρόρης ἐφώνησε Ῥεμής, ἔπεσα εἰς τὴν γῆν κλαίων, καὶ τότε μ' ἐπάτησαν ὀλίγοι τινὲς περὶ ὧντες, ἀλλὰ τόσοσ ἤμην εὐτυχής, ὥστε δὲν τὸ ἤσθάνην.

Ἐγὼ δ' ἤμην υπερήφανος ἀκούων ὅτι ὁ Μαρτίας εἶχε τόσοσ ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμὲ, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ πιστευσῇ ὅτι ἤμπορῶ ν' ἀποθάνω.

(Ἐπιτα: συνέχεια)

ΒΡΟΧΟΔΕΝΔΡΟΝ

*Ἐν τινι ἀγγλικῇ ἐφημερίδι γίνεται λόγος περὶ δένδρου ἔχοντος τὴν μοναδικὴν ιδιότητα νὰ ἀπορροφᾷ ὅλην τὴν περίξ αὐτοῦ ὑγρασίαν, καὶ νὰ τὴν διαχέῃ ἀκολούθως περίξ αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λορέτο (τοῦ Περού) ὑπάρχει δένδρον, γράφει ἡ ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ὅπερ οἱ ἐγχώριοι καλοῦσιν *Tamái káspi*, ἥτοι βροχοδένδρον. Τὸ δένδρον τοῦτο, ἔχον ὕψος 18 μέτρων, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς αὐξήσεώς του, καὶ ἐνός μέτρου διάμετρον κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κορμοῦ του, ἀπορροφᾷ ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρῆς τὴν ὑγρασίαν καὶ συμπυκνώνει αὐτὴν οὕτως, ὥστε ἀδικαλείπτως τὸ ὕδωρ καταλείβεται ἀπὸ τοῦ κορμοῦ, καὶ καταπίπτει ὡς βροχὴ ἀπὸ τῶν κλάδων του μετὰ τοσαύτης ἀφθονίας, ὥστε τὸ ὑποκάτω τοῦ δένδρου ἔδαφος μεταβάλλεται εἰς ἀληθὲς ἔλος.

Ἀποκτᾷ δ' εἰς ὑπατον βαθμὴν τὴν ιδιότητα ταύτην τὸ βροχοδένδρον ἐν τῷ θερεῖ, καὶ ἰδίως ὅταν ταπεινωθῇ μεγάλως τὸ ὕδωρ ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ ποταμοῦ, καὶ σπανίση τὸ ὕδωρ.

Αἱ Ἀρχαὶ τῆς ἐπαρχίας Λορέτο, ἐκπλαγεῖσαι ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ ιδιότητι τοῦ δένδρου τούτου, ἔγραψαν εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Περού, προτείνασαι ὅπως πολλὰ ἐκ τῶν βροχοδένδρων τούτων μεταφυτευθῶσιν εἰς τὰς ξηροτέρας χώρας τῆς ἐπικρατείας.

Ἐὰν ἡ εἰδήσις αὕτη ἀληθεύῃ, τὸ δένδρον τοῦτο πρέπει νὰ μεταφυτευθῇ καὶ εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, πρωτίστως δ' ἐν Ἑλλάδι. **

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Βλέπεις, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἡμᾶς τοὺς τραπεζιτικούς ἀνθρώπους μᾶς συκοφαντοῦν. Εἶνε δέκα ἔτη ἤδη, ἀφ' ὅτου ζῶ μετὰξὺ τραπεζιτῶν καὶ ἐμπόρων, καὶ δύναμαι νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι καθ' ὅλον τοῦτο τὸ μακροχρόνιον διάστημα δὲν ἐγνώρισα παρὰ δύο μόνον, οἵτινες εἶνε ἐντελῶς φαῦλοι.

— Ποῖος εἶνε ὁ ἄλλος ;

* *

Γλύπτῃς τις ἐκράτει μίξ τῶν ἡμερῶν εἰς τὰς χεῖράς του τὴν μικρὰν καὶ ὠραίαν χεῖρα κυρίας τινὸς χαριστάτης. Ἀφοῦ ἐκεῖνη τὴν ἀπέσυρεν, εἶπέ τις πρὸς τὸν καλλιτέχνην :

— Ἴδου τὸ μεγαλύτερον ἀριστοῦργημα, ὕπερ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν σας.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἐκ κ. Κάμιλλος Πελλετάν διηγεῖται τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ τοῦ διασῆμου δικηγόρου Βεζρύε.

Ὅπως ὅλοι οἱ ἀριστοτέχναι τοῦ λόγου, δὲν ἐξήταξε τὸν φάκελλον τῶν δικογράφων, παρὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐπισήμου συνεδριάσεως. Κατὰ τὴν συζήτησιν σπουδαιότητας δίκης, περὶ ἧς ὅμως ὁ Βεζρύε δὲν ἐγνώριζε γρῦ, ἐν τῷ φακέλλῳ τοῦ δικογράφου εὐρέθησαν τὰ ἔγγραφα τοῦ ἀντιδίκου. Ὁ Βεζρύε, ὡς εἶκός, ἀπατᾶται καὶ ἐκφωνεῖ λόγον ἐνθουσιώδη καὶ θαυμασιώτατον . . . κατὰ τοῦ πελάτου του. Τὸ ἀκρατήριον ἐνθουσιᾶ, ὁ πελάτης μένει κεραυνόπληκτος ἐκ τῆς λύπης, καὶ οἱ δικασταὶ μειδιῶσιν. Εὐτυχῶς καταφθάνει ὁ ἰδιαιτέρος γραμματεὺς τοῦ ἐπιφανοῦς ῥήτορος, καὶ σύρει αὐτὸν ἐκ τῆς χειρίδος τῆς τῆβένου του, καὶ τὸν ἐκθάλλει τῆς ἀπάτης του. Ὁ Βεζρύε δὲν τὰ χάνει ποσῶς. « Ἴδου, ἀνακράζει, τί δὲν θὰ λείψωσι νὰ εἴπωσιν οἱ ἀντιδικοί μας. Ἐλεσινὰ σοφίσματα πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπαντῶμεν ἡμεῖς. . . » καὶ ἐξηκολούθησεν οὕτως ἀνατρέπων λαμπρῶς ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὅλα ὅσα εἶχε προσίπει ἐπιχειρήματα.

ΙΘΝΑΣ.

ΑΔΗΘΕΙΑΙ

* * * Ὅλοι ζητοῦμεν νὰ αναθῶμεν εἰς τὰ ὑψηλά, ἐν ᾧ ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ οὔτε τοὺς ἀνέμους οὔτε τὸν ἥλιον ὁ εὐρισκόμενος ὄχι εἰς τὴν κορυφὴν, ἀλλ' εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους.

* * * Ἡ γυνὴ εἶνε ἄγγελος ἀπολέσας τὰς πτέρυγας του. Γυναϊκῆς τινος κατορθώνουσι τὴν ἀνάκτησίν των, ἀλλ' αἱ πλειότεραι ἀναπληροῦσι τὰς ἀπολεσθείσας πτέρυγας μὲ τὰ πούφ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ἐπιστήμων συνδρομητῆς τῆς Ἐστίας ἐκοινοποίησεν ἡμῖν τὸ ἐπόμενον μίγμα πρὸς καθαρισμὸν κακόσμου δωματίου :

Λάβε ὕδατος	γραμμάρια	70
» ὄξους	»	20
» ὕδατος εὐόσμου τῆς Κολωνίας	»	10

ἀνατάραιξον καλῶς καὶ χύσον εἰς πλατύστομον ἀγγεῖον εἰς ὃ πρόσθε :

ὑποχλωριώδους τιτάνου » 25

Ἡ δόσις αὕτη ἀρκεῖ δι' ἐν δωμάτιον, 32 δὲ γραμμάρια ἀποτελοῦσι δέκα τουρκικὰ δράμι, ἢ διὰ τὸ εὐκολώτερον, ἄς λογιζῶνται τρία γραμμάρια πρὸς ἐν δράμιον τῆς ὀκάς.